

[illegible]

ॐ ଶ୍ରୀ ଗୁଣେଶ୍ଵରାୟ ନମଃ ।
 ୧୭ ମାର୍ଚ୍ଚ ୧୯୮୫ ।

THE SCRIBE’S CHOICE — VARIANT LETTERS IN AKHARA KHOM

อักขระที่เขียนได้หลายแบบในอักษรขอม กับความคงเส้นคงวาของลายมือผู้จาร

DANIEL SCHWÖRER

I — THE CHOICES THE SCRIPT ALLOWS · ทางเลือกที่อักขรเปิดไว้ · DIE WAHLSTELLEN DER SCHRIFT

ENGLISH

When Pali is written in Akhara Khom, the script leaves its writer genuine choices. A small number of letters may be written in more than one accepted way, and one pair of near-twin letters must be kept apart by a convention each hand sets for itself. From this follow a thesis and a method: within one manuscript a writer holds his choices constant, so the internal continuity of the writing reveals which choice its author made — and the reading of an unfamiliar hand begins by calibrating on words whose reading is beyond doubt. The table reproduced here is the author’s own reference table — full forms, subscript forms and Thai values in his own hand — and thus the record of the choices to which his manuscripts hold.

The findings were verified against the official handbook of the National Library of Thailand (คู่มือการอ่านถ่ายถอดอักษรขอม, Fine Arts Department, Bangkok 2553 BE / 2010). The handbook is strictly systematic — one full form and one subscript for every consonant — with a single exception in the whole book: for ส (sa) it records two subscript forms side by side, both correct, in the subscript table (p. ๑๔) and again on the practice page (p. ๔๕). One of the two is all but identical with the subscript of ย (ya); the other, a plain descender closing in a small curl at its base, remains unmistakable. The present table takes the second: in this hand *sa* and *ya* cannot be confused.

The letter ป (pa) is the second point of choice. For Pali the handbook writes the plain double-loop form; the tailed ป belongs to its Khom-Thai supplement (p. ๑๔), yet in living practice both are met. The handbook itself concedes how delicate the letter is: before the vowel *ā* its body must change shape “to prevent confusion”, since ป joined to ำ would otherwise coincide with ห (p. ๔๙) — the rule shown in this table’s added cell ปำ.

ไทย

เมื่อจารพระบาลีด้วยอักษรขอม ตัวอักขระเองยังเปิดทางเลือกให้ผู้จารอยู่จริง อักขระจำนวนหนึ่งเขียนได้มากกว่าหนึ่งแบบโดยถูกต้องทั้งคู่ และมีอักขระคู่แฝดคู่หนึ่งที่ต้องอาศัยธรรมเนียมเฉพาะมือของผู้จารเป็นเครื่องแยก จากข้อเท็จจริงนี้จึงได้ทั้งข้อเสนอและวิธีการ: ในต้นฉบับเดียวกันผู้จารย่อมรักษาทางเลือกของตนให้คงที่ ความคงเส้นคงวภายในของลายมือจึงเผยว่าผู้เขียนเลือกแบบใด และการอ่านลายมือที่ไม่คุ้นย่อมเริ่มจากการเทียบด้วยคำที่อ่านได้ทางเดียวเท่านั้น ตารางในเอกสารนี้คือตารางอ้างอิงที่ผู้เขียนจัดทำเอง — ตัวเต็ม ตัวเชิง และเสียงอักษรไทย ด้วยลายมือของผู้เขียน — จึงเป็นบันทึกทางเลือกที่งานเขียนทุกแผ่นของผู้เขียนยึดถือ

ข้อค้นพบทั้งหมดได้ตรวจสอบกับคู่มือทางการ คือ คู่มือการอ่านถ่ายถอดอักษรขอม สำนักหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร พ.ศ. ๒๕๕๓ คู่มือเล่มนี้จัดระบบเคร่งครัด พยัญชนะแต่ละตัวมีตัวเต็มหนึ่งแบบ ตัวเชิงหนึ่งแบบ โดยมีข้อยกเว้นเพียงแห่งเดียวทั้งเล่ม: ตัว ส บันทึกดัวเชิงไว้สองแบบเคียงกัน ถูกต้องทั้งคู่ ทั้งในตารางตัวเชิง (หน้า ๑๔) และในหน้าฝึกเขียน (หน้า ๔๕) แบบหนึ่งแทบเหมือนตัวเชิงของ ย ส่วนอีกแบบเป็นเส้นดิ่งจบด้วยม้วนขมวดที่ฐาน แยกได้ชัดไม่ปะปน ตารางนี้เลือกแบบหลัง — ในลายมือนี้ ส กับ ย จึงสับสนกันไม่ได้เลย

ตัว ป คือจุดเลือกที่สอง สำหรับภาษาบาลีคู่มือใช้รูปสองห่วงไม่มีหาง ส่วน ป มีหางปรากฏในภาคขอมไทย (หน้า ๑๔) แต่ในทางปฏิบัติพบทั้งสองแบบ คู่มือเองก็ยอมรับความเปราะบางของอักขระตัวนี้: เมื่อประสมสระอา ต้องเปลี่ยนรูป “เพื่อป้องกันการสับสน” เพราะ ป กับ ำ จะพ้องกับ ห (หน้า ๔๙) — กฎข้อนี้แสดงไว้แล้วในช่อง ปำ ที่เพิ่มเข้ามาในตารางนี้

DEUTSCH

Wer Pali in Akhara Khom schreibt, dem lässt die Schrift echte Wahlfreiheiten. Einige wenige Buchstaben dürfen auf mehr als eine anerkannte Weise geschrieben werden, und ein Zwillingsspaar muss durch eine Konvention getrennt werden, die jede Hand selbst setzt. Daraus folgen These und Methode: Innerhalb eines Manuskripts hält ein Schreiber seine Wahl konstant; die innere Kontinuität der Schrift offenbart also, welche Wahl ihr Autor getroffen hat — und das Lesen einer fremden Hand beginnt mit der Eichung an Wörtern, deren Lesung außer Zweifel steht. Die hier wiedergegebene Tafel ist die eigene Referenztafel des Verfassers — Vollformen, Unterschriften und Thai-Lautwerte in eigener Hand — und damit das Protokoll der Wahl, an die sich seine Manuskripte halten.

Geprüft wurden die Befunde am amtlichen Handbuch der Nationalbibliothek Thailands (คู่มือการอ่านถ่ายถอดอักษรขอม, Fine Arts Department, Bangkok 2553 BE / 2010). Das Handbuch ist streng systematisch — je Konsonant eine Vollform und eine Unterschrift — mit einer einzigen Ausnahme im ganzen Buch: Für ส (sa) verzeichnet es zwei Unterschriftformen nebeneinander, beide korrekt, in der Unterschrift-Tabelle (S. ๑๔) und erneut auf der Übungsseite (S. ๔๕). Die eine ist mit der Unterschrift von ย (ya) nahezu identisch; die andere, ein schlichter Abstrich mit kleiner geschlossener Locke am Fuß, bleibt unverwechselbar. Diese Tafel nimmt die zweite: In dieser Hand können *sa* und *ya* nicht verwechselt werden.

Der Buchstabe ป (pa) ist die zweite Wahlstelle. Für Pali schreibt das Handbuch die schlichte Doppelschlaufe; das geschweifte ป gehört seinem Khom-Thai-Anhang an (S. ๑๔), doch in der lebendigen Praxis begegnen beide. Das Handbuch selbst räumt ein, wie heikel das Zeichen ist: Vor dem Vokal *ā* muss der Körper die Gestalt wechseln, „um Verwechslung zu verhüten“, da ป mit ำ sonst mit ห zusammenfielen (S. ๔๙) — die Regel, die diese Tafel in der zusätzlichen Zelle ปำ zeigt.

THE SCRIBE’S CHOICE — VARIANT LETTERS IN AKHARA KHOM

อักขระที่เขียนได้หลายแบบในอักษรขอม กับความคงเส้นคงวาของลายมือผู้จาร

DANIEL SCHWÖRER

II — THE TWIN LETTERS AND THE METHOD OF CONTINUITY · อักขระคู่แฝดกับวิธีแห่งความคงเส้นคงวา · DIE ZWILLINGE UND DIE METHODE DER KONTINUITÄT

ENGLISH

A third case is of another kind: not one letter with two forms, but two letters sharing almost one form. ต (ta) and ค (ga) — placed by the handbook in the same hair-line group (p. ๕๕) — differ in nothing but the last movement of the right-hand curl, and in the model hand their subscripts can hardly be told apart out of context. Here the standard itself leaves the twins unresolved; every scribe must set his own division and keep it. In this table *ta* closes — the terminal curl rolls shut and is set solid, in the full form as in the subscript — while *ga* stays open at every ending.

Hence the method of continuity. Before an unknown manuscript, first find the words that admit only one reading — *bhagavato* and *sugato* force *ga*; *tassa* and *anuttaro* force *ta*; the bare *namo tassa* alone calibrates a whole hand. Once the convention is fixed, the rest of the text reads itself. The handbook confirms the premise in its own words: the old scribes wrote by ear (p. ๑๐๑); the same word stands in several valid spellings side by side (p. ๑๐๒); initial vowels may take the independent or the combined form; in clusters the ฦ may precede (p. ๑๐๕). The script leaves choices open at several joints — and the constancy with which a hand holds its choices is that hand’s signature.

Reference: คู่มือการอ่านถ่ายถอดอักษรขอม (Manual for Reading and Transliterating the Khom Script), National Library of Thailand, Fine Arts Department, Bangkok ๒๕๕๓ (2010), ISBN 978-974-417-358-4. The author’s manuscript sheets published in this series follow the choices recorded in this table throughout.

ไทย

กรณีที่สามเป็นอีกลักษณะหนึ่ง: ไม่ใช่อักขระเดียวสองรูป แต่เป็นอักขระสองตัวที่เกือบใช้รูปเดียวกัน ต กับ ค — คู่มือจัดไว้ในกลุ่มเส้นศกเดียวกัน (หน้า ๕๕) — ต่างกันเพียงจังหวะสุดท้ายของม้วนด้านขวา และตัวเชิงของทั้งคู่ในแบบมาตรฐานแทบแยกไม่ออกเมื่อพ้นบริบท ตรงนี้มาตรฐานเองปล่อยคู่แฝดไว้ไม่ตัดสิน ผู้จารแต่ละคนจึงต้องตั้งเกณฑ์แยกของตนและรักษาไว้ ในตารางนี้ ต ปิด — ม้วนปลายขมวดแน่นลงหมึกเต็ม ทั้งตัวเต็มและตัวเชิง — ส่วน ค เปิดทุกปลาย

จึงเป็นที่มาของวิธีแห่งความคงเส้นคงวา: เมื่อเผชิญต้นฉบับที่ไม่รู้จัก ให้หาคำที่อ่านได้ทางเดียวก่อน — ภควโต และ สุตโต บังคับให้เป็น ค ส่วน ตสฺส และ อนุตตโร บังคับให้เป็น ต เพียงบท นโม ตสฺส บทเดียวกันก็เทียบได้ทั้งลายมือ เมื่อได้เกณฑ์ของผู้จารแล้ว ข้อความที่เหลือย่อมอ่านออกเอง คู่มือยืนยันหลักข้อนี้ด้วยถ้อยคำของตัวเอง: คนโบราณเขียนตามเสียงที่ได้ยิน (หน้า ๑๐๑) คำเดียวกันสะกดต่างกันหลายแบบโดยชอบ (หน้า ๑๐๒) สระต้นคำใช้ได้ทั้งสระลอยและสระจม และ ฦ ควบกล้ำอาจเขียนไว้ข้างหน้า (หน้า ๑๐๕) อักษรขอมเปิดทางเลือกไว้หลายข้อต่อ — และความคงเส้นคงวาที่มีอหนึ่งรักษาทางเลือกของตนไว้ ก็คือลายเซ็นของมือ นั้น

เอกสารอ้างอิง: คู่มือการอ่านถ่ายถอดอักษรขอม สำนักหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร กรุงเทพฯ พ.ศ. ๒๕๕๓ ISBN 978-974-417-358-4 — เอกสารลายมือชุดนี้ของผู้เขียนทุกแผ่นยึดทางเลือกตามที่บันทึกไว้ในตารางนี้

DEUTSCH

Ein dritter Fall ist anderer Art: nicht ein Buchstabe mit zwei Formen, sondern zwei Buchstaben mit beinahe einer Form. ต (ta) und ค (ga) — vom Handbuch in dieselbe Haarlinien-Gruppe gestellt (S. ๕๕) — unterscheiden sich in nichts als der letzten Bewegung der rechten Locke, und ihre Unterschriften sind in der Musterhand aus dem Zusammenhang gerissen kaum zu trennen. Hier lässt der Standard die Zwillinge selbst ungeschieden; jeder Schreiber muss seine eigene Trennung setzen und halten. In dieser Tafel schließt *ta* — die Endlocke rollt sich zu und ist satt gesetzt, in Vollform wie Unterschrift — während *ga* an jedem Ende offen bleibt.

Daraus die Methode der Kontinuität: Vor einem unbekannten Manuskript suche man zuerst die Wörter, die nur eine Lesung zulassen — *bhagavato* und *sugato* erzwingen *ga*, *tassa* und *anuttaro* erzwingen *ta*; schon das bloße *namo tassa* eicht eine ganze Hand. Steht die Konvention, liest sich der Rest von selbst. Das Handbuch bestätigt die Prämisse mit eigenen Worten: Die alten Schreiber schrieben nach dem Gehör (S. ๑๐๑); dasselbe Wort steht in mehreren gültigen Schreibungen nebeneinander (S. ๑๐๒); Anfangsvokale dürfen die freie oder die gebundene Form nehmen; in Verbindungen darf das ฦ vorangehen (S. ๑๐๕). Die Schrift lässt an mehreren Gelenken die Wahl — und die Beständigkeit, mit der eine Hand ihre Wahl hält, ist die Signatur dieser Hand.

Quelle: คู่มือการอ่านถ่ายถอดอักษรขอม (Handbuch zum Lesen und Transliterieren der Khom-Schrift), Nationalbibliothek Thailands, Fine Arts Department, Bangkok ๒๕๕๓ (2010), ISBN 978-974-417-358-4. Die Manuskriptblätter dieser Reihe folgen durchgehend der in dieser Tafel festgehaltenen Wahl.